

اقتصاد مقاومتی راهی برای رونق اقتصادی

مصطفی کیخا^۱، مطهره کیخا^۲

^۱ کارشناس حسابداری دانشگاه پیام نور زاهدان

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت بازرگانی گرایش مالی، دانشگاه سیستان و بلوچستان

چکیده

مقام معظم رهبری در چند سال اخیر بحث اقتصاد مقاومتی را مطرح و از آن به عنوان روشی مهم در تغییر مسیر حرکت اقتصادی کشور یاد کردند؛ روشی که در برابر همه‌های غرب همانند سدی محکم کارآمد شد. اعمال تحریم‌های یک جانبه و غیرقانونی، همواره یکی از ابزارهای نظام سلطه برای وارد آوردن فشار به نظام جمهوری اسلامی ایران بوده است، که اندکی پس از پیروزی انقلاب اسلامی و پس از تسخیر لانه جاسوسی، آمریکا قانون تحریم نظام جمهوری اسلامی ایران را به اجرا گذاشت و در طول سی سال گذشته نیز همواره بر حجم این تحریم‌ها افزوده شده است. در مقابل اتخاذ چنین رویکردی، مقام معظم رهبری بحث اقتصاد مقاومتی را مطرح و از آن به عنوان روشی مهم در تغییر مسیر حرکت اقتصادی کشور یاد کردند؛ با توجه به این موضوع و تأکیدات مقام معظم رهبری بر مقوله اقتصاد مقاومتی به خصوص در دیدارهای ایشان که با جمعی از محققان، پژوهشگران، متخصصان و نوآوران در عرصه علم و فناوری و همچنین دیدار با کارگزاران نظام داشتند در پژوهش پیش رو تلاش نموده ایم مروری بر سخنان ایشان بر بحث اقتصاد مقاومتی و بایدهای مطرح شده در بیانات مقام معظم رهبری به منظور عبور از پیچ توسعه و پشت سرگذاشتن شرایط حاکم بر اقتصاد کشور داشته باشیم.

واژه‌های کلیدی: اقتصاد مقاومتی، اقتصاد، تحریم، کار آفرینی.

مقدمه

در چند سال اخیر و با شدت یافتن تحریم های یک جانبه و غیرانسانی غرب علیه جمهوری اسلامی ایران با هدف متوقف کردن برنامه های صلح آمیز هسته ای ایران، واژه ی جدید «اقتصاد مقاومتی» به ادبیات اقتصادی کشور اضافه و به فراخور حال و روز اقتصاد کشورمان مورد بحث قرار گرفته است. این واژه اولین بار در دیدار کارآفرینان با مقام معظم رهبری در شهریور سال ۱۳۸۹ مطرح گردید. در همین دیدار، رهبر معظم انقلاب «اقتصاد مقاومتی» را معنا و مفهومی از کارآفرینی معرفی و برای نیاز اساسی کشور به کارآفرینی نیز دو دلیل «فشار اقتصادی دشمنان» و «آمادگی کشور برای جهش» را معرفی نمودند.

برای مفهوم اقتصاد مقاومتی در همین مدت زمان کم، تعاریف متفاوتی ارائه شده که هر کدام از جنبه ای به این موضوع نگاه کرده اند. در این میان، تعریف جامع و کامل از اقتصاد مقاومتی را خود رهبر فرزانه انقلاب ارائه داده اند. ایشان در دیدار با دانشجویان فرمودند: «اقتصاد مقاومتی یعنی آن اقتصادی که در شرایط فشار، در شرایط تحریم، در شرایط دشمنی ها و خصومت های شدید می تواند تعیین کننده رشد و شکوفایی کشور باشد».

ارکان اقتصاد مقاومتی

الف: مقاوم بودن اقتصاد: وظیفه ی همه ی ما این است که سعی کنیم کشور را مستحکم، غیر قابل نفوذ، غیر قابل تأثیر از سوی دشمن، حفظ کنیم و نگه داریم؛ این یکی از اقتضات «اقتصاد مقاومتی» است که ما مطرح کردیم. در اقتصاد مقاومتی، یک رکن اساسی و مهم، مقاوم بودن اقتصاد است. اقتصاد باید مقاوم باشد؛ باید بتواند در مقابل آنچه که ممکن است در معرض توطئه ی دشمن قرار بگیرد، مقاومت کند.

ب: استفاده از همه ی ظرفیت های دولتی و مردمی: بخش خصوصی را باید کمک کرد. اینکه ما «اقتصاد مقاومتی» را مطرح کردیم، خوب، خود اقتصاد مقاومتی شراطی دارد، ارکانی دارد؛ یکی از بخش هایش همین تکیه ی به مردم است؛ همین سیاست های اصل ۴۴ با تأکید و اهتمام و دقت و وسواس هرچه بیشتر باید دنبال شود؛ این جزو کارهای اساسی شماس است. در بعضی از موارد، من از خود مسئولین کشور می شنوم که بخش خصوصی به خاطر کم توانی اش جلو نمی آید. خوب، باید فکری بکنید برای اینکه به بخش خصوصی توانبخشی بشود؛ حالا از طریق بانک هاست، از طریق قوانین لازم و مقررات لازم است؛ از هر طریقی که لازم است، کاری کنید که بخش خصوصی، بخش مردمی، فعال شود. بالاخره اقتصاد مقاومتی معنایش این است که ما یک اقتصادی داشته باشیم که هم روند رو به رشد اقتصادی در کشور محفوظ بماند، هم آسیب پذیری اش کاهش پیدا کند. یعنی وضع اقتصادی کشور و نظام اقتصادی جوری باشد که در مقابل ترفندهای دشمنان که همیشگی و به شکل های مختلف خواهد بود، کمتر آسیب ببیند و اختلال پیدا کند. یکی از شرائطش، استفاده از همه ی ظرفیت های دولتی و مردمی است؛ هم از فکرها و اندیشه ها و راه کارهایی که صاحب نظران می دهند، استفاده کنید، هم از سرمایه ها استفاده شود. به مردم هم باید واقعاً میدان داده شود. البته در بیانات دوستان به برخی از این حوادثی که ناشی از پیگیری مفسدین اقتصادی و مفسد اقتصادی است، اشاره شد. واقعاً نمی شود ما کار اقتصادی درست و قوی بکنیم، اما با مفسد اقتصادی مبارزه نکنیم؛ این واقعاً نشدنی است. همان چند سال پیش هم که من راجع به این قضیه بحث کردم و مطالبی را به مسئولین کشور گفتم، به همین نکته توجه داشتم، که تصور نشود ما می توانیم سرمایه گذاری مردمی و کار سالم مردمی داشته باشیم، بدون مبارزه ی با مفسد اقتصادی؛ و تصور نشود که مبارزه ی با مفسد اقتصادی موجب می شود که ما مشارکت مردم و سرمایه گذاری مردم را کم داشته باشیم؛ نه، چون اکثر کسانی که می خواهند وارد میدان اقتصادی بشوند، اهل کار سالمند، مردمان سالمی هستند؛ حالا یکی دو نفر هم آدم های ناسالم پیدا می شوند. باید با چشم های تیزبین، ریزبین و دوربین مراقبت کنید که کسانی نیابند به عنوان ایجاد اشتغال و ایجاد کار و کارآفرینی تسهیلات بانکی بگیرند، اما کارآفرینی واقعی انجام نگیرد. این را باید مراقبت

کنید؛ هم شما مراقبت کنید، هم قوه ی قضائیه مراقبت کند. به نظر من همکاری قوه ی مجریه و قوه ی قضائیه در اینجا یک کار بسیار لازمی است.

ج: حمایت از تولید ملی: یک رکن دیگر اقتصاد مقاومتی، حمایت از تولید ملی است؛ صنعت و کشاورزی. خب، آمارهائی که آقایان می دهند، آمارهای خوبی است؛ لیکن از آن طرف هم از داخل دولت، خود مسئولین به ما می گویند که بعضی کارخانه ها دچار مشکلند، اختلال دارند، در بعضی جاها تعطیلی صنایع وجود دارد - گزارش های گوناگونی به ما می رسد، خود شما هم گزارش می دهید؛ یعنی من گزارش های دیگر هم دارم، اما انکاء من به گزارش های دیگران نیست؛ گزارش های خود شما هم هست که به دست ما می رسد - خب، باید این را علاج کرد. اینها طبعاً ایجاد اشکال میکند. اگر چنانچه همین بخش دوم قضیه - یعنی آن نیمه ی خالی لیوان - نمی بود، شما امروز از لحاظ رونق اقتصادی، وضع بهتری را در کشور ارائه میکردید و کمک های بیشتری به مردم می شد. بالاخره حمایت از تولید ملی، آن بخش درونزای اقتصاد ماست و به این بایستی تکیه کرد. واحدهای کوچک و متوسط را فعال کنید. البته خوشبختانه واحدهای بزرگ ما فعالند، خوبند و سوددهی شان هم خوب است، کارشان هم خوب است، اشتغالشان هم خوب است؛ عمده ی واحدهای بزرگ ما وضعیتشان این جور است - لذا همان طور که گفتید، محصول سیمانمان، محصول فولادمان، محصولات عمده ی اینجوری مان خوب است - لیکن باید به فکر واحدهای متوسط و کوچک باشید؛ اینها خیلی مهم است، اینها در زندگی مردم تأثیرات مستقیم دارد.

د: مدیریت منابع ارزی: مسئله ی منابع ارزی هم مسئله ی مهمی است؛ که خب، حالا آقایان توجه دارید. روی این مسئله دقت کنید، خیلی باید کار کنید. واقعاً باید منابع ارزی را درست مدیریت کرد. حالا اشاره شد به ارز پایه؛ در این زمینه هم حرف های گوناگونی از دولت صادر شد. یعنی در روزنامه ها از قول یک مسئول، یک جور گفته شد؛ فردا یا دو روز بعد، یک جور دیگر گفته شد. نگذارید این اتفاق بیفتد. واقعاً یک تصمیم قاطع گرفته شود، روی آن تصمیم پافشاری شود و مسئله را دنبال کنید. به هر حال منابع ارزی باید مدیریت دقیق بشود.

ه: مدیریت مصرف: یک مسئله هم در اقتصاد مقاومتی، مدیریت مصرف است. مصرف هم باید مدیریت شود. این قضیه ی اسراف و زیاده روی، قضیه ی مهمی در کشور است. خب، حالا چگونه باید جلوی اسراف را گرفت؟ فرهنگ سازی هم لازم است، اقدام عملی هم لازم است. فرهنگ سازی اش بیشتر به عهده ی رسانه هاست. واقعا در این زمینه، هم صدا و سیما در درجه ی اول و بیش از همه مسئولیت دارد، هم دستگاه های دیگر مسئولیت دارند. باید فرهنگ سازی کنید. ما یک ملت مسلمان علاقه مند به مفاهیم اسلامی هستیم، اینقدر در اسلام اسراف منع شده، و ما متأسفانه در زندگی مان اهل اسرافیم! بخش عملیاتی اش هم به نظر من از خود دولت باید آغاز شود. در گزارش های شماها من خواندم، حالا هم بعضی از دوستان اظهار کردند که دولت درصدد صرفه جوئی است و میخواهد صرفه جوئی کند؛ بسیار خوب، این لازم است؛ این را جدی بگیرید. دولت خودش یک مصرف کننده ی بسیار بزرگی است. شما از بنزین بگیرید تا وسائل گوناگون، یک مصرف کننده ی بزرگ، دولت است. حقیقتاً در کار مصرف، صرفه جوئی کنید. صرفه جوئی، چیز بسیار لازم و مهمی است. به مصرف تولیدات داخلی هم اهمیت بدهید. در دستگاه شما، در وزارتخانه ی شما، اگر کار جدیدی انجام میگیرد، اگر چیز جدیدی خریده میشود، اگر همین اقلام روزمره ای که مورد نیاز وزارتخانه است، تهیه می شود، سعی کنید همه اش از داخل باشد؛ اصرار بر این داشته باشید؛ خود این، یک قلم خیلی بزرگی میشود. اصلاً ممنوع کنید و بگوئید هیچ کس حق ندارد در این وزارتخانه جنس خارجی مصرف کند. به نظر من اینها می تواند کمک کند.

اقتصاد مقاومتی، معنا و مفهومی از کارآفرینی

دلیل دوم ما که امروز کار برامان مهم است، کارآفرینی مهم است، این است که ما امروز در مقابل یک فشار جهانی قرار داریم. دشمنی وجود دارد در دنیا که می خواهد با فشار اقتصادی و با تحریم و با این کارهائی که شماها می دانید، سلطه ی اهریمنی خودش را برگرداند به این کشور. هدف این است. یک کشور به این خوبی، با این همه منابع، منابع طبیعی، با این موقعیت سوق

الجیشی، با همه ی امکانات، زیر نگیں یک قدرتی در دنیا بوده؛ یک روز انگلیس ها بودند، یک روز آمریکائی ها بودند - در واقع نظام سلطه، دستگاه سلطه، امپراتوری سلطه. حالا آمریکا یک گوشه ای از این امپراتوری است - اینها مسلط بودند بر این کشور؛ انقلاب دست اینها را کوتاه کرده. سلطه می خواهد برگردد به این کشور. همه ی این تلاش ها برای این است. مسئله ی انرژی هسته ای بهانه است. آن کسانی که خیال می کنند اگر ما مسئله ی انرژی هسته ای را حل کردیم، مشکلات حل خواهد شد، خطا می کنند. مسئله ی انرژی هسته ای را مطرح می کنند، مسئله ی حقوق بشر را مطرح می کنند، مسائل گوناگون را مطرح می کنند، که اینها بهانه است. مسئله، مسئله ی فشار است، می خواهند یک ملت را به زانو در بیاورند؛ می خواهند انقلاب را زمین بزنند. یکی از کارهای مهم همین تحریم اقتصادی است. می گویند ما طرفمان ملت ایران نیست! دروغ می گویند؛ اصلاً طرف، ملت ایران است. تحریم برای این است که ملت ایران به ستوه بیاید، بگوید آقا ما به خاطر دولت جمهوری اسلامی داریم زیر فشار تحریم قرار می گیریم؛ رابطه ی ملت با نظام جمهوری اسلامی قطع بشود. هدف اصلاً این است. البته ملت ما را نمی شناسند؛ مثل همه ی موارد دیگر محاسباتشان غلط اندر غلط است. از نظر نظام سلطه، گناه بزرگ ملت ایران این است که خودش را از زیر بار سلطه آزاد کرده. می خواهند مجازات کنند به خاطر این گناه، که چرا خودت را از زیر بار سلطه، ای ملت! آزاد کرده ای. این ملت راه را پیدا کرده. اصلاً محاسباتشان اشتباه است؛ نمی فهمند چه کار باید بکنند و چه کار دارند می کنند. خب، اما فشار می آورند؛ فشار اقتصادی از راه تحریم ها. ما باید یک اقتصاد مقاومتی واقعی در کشور به وجود بیاوریم. امروز کارآفرینی معنایش این است. دوستان درست گفتند که ما تحریم ها را دور می زنیم؛ بنده هم یقین دارم. ملت ایران و مسئولین کشور تحریم ها را دور میزنند، تحریم کنندگان را ناکام می کنند؛ مثل موارد دیگری که در سال های گذشته در زمینه های سیاسی بود که یک اشتباهی کردند، یک حرکتی انجام دادند، بعد خودشان مجبور شدند برگردند، یکی یکی عذرخواهی کنند. چند مورد یادتان هست لابد دیگر. حالا جوان ها نمی دانند. در این ده بیست سال اخیر، از این کارها چند بار انجام دادند. این دفعه هم همین جور است. البته تحریم برای ما جدید نیست، ما سی سال است تو تحریمیم. همه ی این کارهایی که شده است، همه ی این حرکت عظیم ملت ایران، در فضای تحریم انجام گرفته؛ بنابراین کاری نمی توانند بکنند. خب، ولی این دلیلی است برای همه ی مسئولان و دلسوزان کشور که خود را موظف بدانند، مکلف بدانند به ایجاد کار، به تولید، به کارآفرینی، به پر رونق کردن روزافزون این کارگاه عظیم؛ که کشور ایران حقیقتاً امروز یک کارگاه عظیمی است. همه خودشان را باید موظف بدانند.

برنامه های اقتصاد مقاومتی بانک مرکزی

بانک مرکزی برنامه های خود در زمینه تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی را به شورای اقتصاد ارایه کرد. در پی ابلاغ سند سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی از سوی رهبر معظم انقلاب اسلامی و متعاقب آن تقسیم کار صورت گرفته میان دستگاه های مختلف، در بانک مرکزی با دستور رئیس کل بانک مرکزی کمیته ای تحت عنوان "کمیته اجرایی کردن سیاست های اقتصاد مقاومتی در حوزه پولی و بانکی" با مسئولیت قائم مقام بانک مرکزی و با حضور اعضای هیئت عامل این بانک و نمایندگان از شبکه بانکی کشور تشکیل شد.

با توجه به جدید بودن موضوع، این کمیته در اولین گام تبیین مبانی نظری "اقتصاد مقاومتی" را در دستور کار قرار داد. در همین جهت تیمی از کارشناسان بانک مرکزی برنامه مطالعاتی جامعی را با هدف تبیین مبانی نظری اقتصاد مقاومتی آغاز کردند که نتایج مطالعات یاد شده پس از طرح و جمع بندی در "کمیته اجرایی کردن سیاست های اقتصاد مقاومتی در حوزه پولی و بانکی"، در شورای اقتصاد ارایه شد.

بر اساس مطالعات نظری انجام شده، فراهم سازی شرایط "ثبات کلان اقتصادی" پیش شرط اساسی تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی به شمار می آید که در همین ارتباط "پایداری بودجه ای"، "پایداری خارجی" و "ثبات مالی" به عنوان سه مولفه اساسی برای حصول به شرایط "ثبات کلان اقتصادی" معرفی شد. نتایج مطالعات یاد شده در تنظیم سند اقتصاد مقاومتی نیز

مورد توجه قرار گرفت و با عنایت به تقسیم کار انجام شده میان دستگاه‌های مختلف، سه هدف میانی و سیاست‌های یازده‌گانه زیر به عنوان نقشه راه بانک مرکزی در زمینه تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی تعیین شد:

هدف اول: ثبات قیمتی و مهار تورم

سیاست‌ها: رعایت هماهنگی در سیاست‌گذاری پولی، ارزی، اعتباری و بودجه‌ای جهت حفظ ثبات اقتصاد کلان

هدف دوم: ایجاد ثبات پایدار در نظام مالی اقتصاد به منظور بهبود خدمت‌رسانی به تولید و کاهش آسیب‌پذیری بانک‌ها و مؤسسات اعتباری در برابر انواع ریسک

سیاست‌ها: حذف زمینه‌های سرکوب مالی و تقویت فرآیند واسطه‌گری مالی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری

ارتقای سلامت مالی و بهبود کیفیت ترانزاکشن بانک‌ها متناسب با استانداردها

ارتقای نظام نظارت بر بخش پولی و بانک

اصلاح و روزآمد کردن چارچوب بازار بین‌بانک

ارتقای تعاملات و بهبود توازن بازارهای پول و سرمایه در حوزه تامین مالی

بهبود وضع دسترسی عموم به تامین مالی خرد

شفاف‌سازی عملیات بانکی و کاهش زمینه‌های فساد

هدف سوم: کاهش دامنه نوسان نرخ ارز و ارتقای شفافیت و کارایی بازار ارز در تأمین نیازهای تولیدی و تجاری سیاست‌ها: - ایجاد ثبات پایدار در بازار ارز، مهار تلاطم‌های ارزی و گذر به نظام نرخ ارز یکسان (شناور مدیریت شده) پس از تامین پیش‌نیازهای ضروری

- تسهیل نقل و انتقالات ارزی و روان‌سازی جریان صادرات و واردات کالا و خدمت با هدف کاهش تمرکز الگوی تجاری - افزایش تنوع روش‌های تامین منابع ارزی اقتصاد به منظور کاهش آسیب‌های این حوزه

- اهداف و سیاست‌های فوق در بردارنده ۳۹ برنامه در حوزه‌های مختلف کاری بانک مرکزی شامل سیاست‌گذاری پولی، ارزی، اعتباری، نظارت بر بانک‌ها و مؤسسات اعتباری و بانکداری الکترونیک بود.

پس از نهایی شدن اهداف، سیاست‌ها و برنامه‌ها، تبیین اقدامات اجرایی بانک مرکزی به منظور تحقق برنامه‌های تعیین شده در دستور کار این بانک قرار گرفت. نتایج بررسی موضوع در کارگروه‌های داخلی بانک مرکزی در نهایت بیش از ۱۵۰ اقدام اجرایی به منظور تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی در حوزه کاری این بانک را شناسایی کرد. در این جهت، جهت‌گیری کلی اقدامات بانک مرکزی در حوزه سیاست پولی بر عدم سرکوب مالی و توجه به تحولات و اقتضائات کلان اقتصادی (به ویژه نرخ تورم) در تعیین نرخ‌های سود بانکی تمرکز دارند.

کاهش شکاف نرخ ارز در بازار رسمی و غیررسمی، مدیریت و عدم انباشت ناترازی در نرخ ارز و بازبینی در مقررات ارزی به منظور تسهیل مبادلات بین‌المللی، اولویت‌های اساسی اقدامات بانک مرکزی در حوزه سیاست‌های ارزی را تشکیل می‌دهند. رفع

زمینه‌های سلطه مالی دولت، کاهش بدهی بخش دولتی به نظام بانکی، تقویت اعتبارسنجی مشتریان بانکها، کمک به تامین مالی واحدهای تولیدی و همچنین بهبود تامین مالی خرد، رویکرد اصلی اقدامات بانک مرکزی در حوزه سیاستهای اعتباری را تشکیل می‌دهند. در حوزه نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری، اقدامات بانک مرکزی عمدتاً بر ساماندهی موسسات اعتباری غیرمجاز و انتظام‌بخشی به بازار پول، کاهش مطالبات غیرجاری بانکها، بهبود کمی و کیفی سرمایه بانکها و صیانت از حقوق ذی‌نفعان بانکها و مؤسسات اعتباری، تمرکز دارند.

اقدامات بانک مرکزی در حوزه بانکداری الکترونیک نیز بر توسعه کمی و کیفی بانکداری الکترونیک، ایجاد بانکداری متمرکز (Core Banking) در نظام بانکی کشور و ارتقای شفافیت اطلاعات بانکها به منظور تقویت نظارت بر کارکرد شبکه بانکی، مهمترین اقدامات بانک مرکزی به منظور تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی در حوزه بانکداری الکترونیک را تشکیل می‌دهند. توجه به اصول و مبانی نظری و همچنین حصول به سطح بالایی از سازگاری، رویکرد اساسی این بانک در تعیین اهداف، برنامه‌ها و اقدامات اجرایی در حوزه اقتصاد مقاومتی را تشکیل می‌دهد.

نتایج بررسی‌های بانک مرکزی در این باره در قالب کاربرگهای مربوط در جلسه سه‌شنبه ۲۰-۸-۹۳ کمیسیون تخصصی شورای اقتصاد و پس از آن در جلسه دوشنبه ۲۶-۸-۹۳ شورای اقتصاد ارائه شد. بانک مرکزی در آینده نزدیک گزارشی تحلیلی در باره برنامه‌ها و اقدامات این بانک به منظور تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی در هر یک از حوزه‌های پنج‌گانه سیاست پولی، ارزی، اعتباری، نظارت بر بانکها و مؤسسات اعتباری و بانکداری الکترونیک ارائه خواهد کرد.

بررسی تولید ملی از دیدگاه امام خمینی(ره)

وقتی محاصره اقتصادی بشود، افکار همه مردم توجه به این پیدا می‌کند که ما باید خودکفا باشیم و متخصصین ما مشغول میشوند و افکار خودشان را به راه می‌اندازند و قدرت خودشان را به راه می‌اندازند (صحیفه نور، ج ۱۶، ص ۷۵). این محاصره اقتصادی را که خیلی از آن می‌ترسند، من یک هدیه ای می‌دانم برای کشور خودمان؛ برای «اینکه محاصره اقتصادی معنی اش این است که مایحتاج ما را به ما نمی‌دهند. وقتی که مایحتاج را به ما. وقتی که مایحتاج را به ما ندادند، خودمان می‌رویم دنبالش. تحریم اقتصادی برای شما یک تحفه آسمانی بود که فکرای متفکران ما را به راه انداخت و بحمدالله به خودکفایی می‌روند. امروز همه، همه چیز را بر روی ما بسته اند و این خود نعمتی برای ما بوده است. وقتی همه درها بسته شد و فکرها باز، می‌بینید که فعالیتها آغاز شد و همه جا کانون فعالیت است.

از نظر حضرت امام (ره) اقتصاد، اصولاً در اسلام هدف نیست بلکه وسیله و ابزاری برای تکامل معنوی جامعه است. یکی از مهمترین اصول و مبانی توسعه در اندیشه امام راحل، جاودانگی و جامعیت دین اسلام می‌باشد. آرمان‌های بزرگی که امام (ره) بیان می‌کردند، عبارت بود از مبارزه با استکبار جهانی، حفظ اعتدال قاطع در اصرار فراوان بر استقلال حقیقی و همه جانبه ملت (خودکفایی به معنای کامل) و «نه شرقی نه غربی» خط حضرت امام خمینی(ره) از نگاه مقام معظم رهبری ۱۳۸۶»، موسسه فرهنگی قدر ولایت که در بین این موارد برای رسیدن به استقلال کامل و خودکفایی به معنای کامل باید به تولید ملی به عنوان مهمترین عناصر اتکا نمود. برای رسیدن به همه اهداف مزبور بویژه خودکفایی به معنای کامل باید به یک خصوصیت مهم که از خصوصیات خط امام می‌باشد توجه نمود و آن ایستادگی در برابر تحمیل و نفوذ قدرتهای خارجی و سازش نکردن با این قدرتها می‌باشد.

با بررسی اندیشه‌های امام خمینی (ره) مواردی را که می‌توان به عنوان عوامل کلیدی در تحقق تولید ملی و در پی آن تحقق اقتصاد مقاومتی دانست شامل موارد زیر می‌باشد:

الف- عمل‌گرایی و تلاش عملی: امام خمینی (ره) با مقایسه‌ای جالب علت عقب ماندگی مسلمان را این می‌داند که مسلمانان پس از صدر اسلام اهل حرف بودند نه عمل در حالی که دشمن‌های اسلام، ممالکی که به اسلام سلطه پیدا کردند مرد عمل بودند. در بین مسلمانان طرح مشکل می‌شد خیلی هم خوب طرح مشکل می‌شد، اما از حدود گفتار خارج نمی‌شد؛ به عمل نمی‌رسید.

ب- تلاش همه جانبه برای تحقق اسلام: مردانه در میدان باقی باشید و این نهضت را جلو ببرید تا اینکه به آن شکل مترقی‌ش پیاده شود و مملکت ما یک مملکت اسلامی به تمام معنا بشود؛ یعنی تمام قشرهایش اسلامی بشود. ما باید به تبعیت از انبیای خدا این مکتب را پیش ببریم و انشاءالله و این مملکت را الگویی قرار بدهیم از برای سایر کشورهای اسلامی؛ و بلکه سایر کشورهای هائی که مستضعفین گرفتار مستکبرین هستند این مسیر همان مسیری است که مقام معظم رهبری (مد) امروزه از آن به عنوان تمدن اسلامی یاد می‌کنند و رسیدن به این مقصود مستلزم آن است که در همه ابعاد پیشرفت کنیم و نیازهایمان را خودمان برطرف نماییم. از سوی دیگر به علت جامعیت دین اسلام تلاش همه جانبه برای تحقق اسلام به معنای تحقق همه اهداف (که تنها یکی از آنها اقتصاد و تولید ملی است) می‌باشد.

ج- لزوم استقامت و پایداری امت در وظایف خود: خداوند در قرآن کریم و در آیه ی ۱۱۲ سوره هود به معنی در راه «فاستقم کما امرت و من تاب معک» پیامبر اکرم (ص) و کسانی که ایمان آورده اند می‌فرماید: در ماموریت‌های خود استقامت بورزید و پایداری داشته باشید. اهمیت استقامت و پایداری امت در وظایف خود امروزه کاملاً محسوس می‌باشد، اگر ما رسیدن به خودکفایی، اقتصادی منسجم، تمدن بزرگ اسلامی را هدف خود قرار داده ایم، لزوم مشارکت و استقامت امت بسیار مهم است. از سوی دیگر اکنون که همه نیروهای متخاصم تلاش خود را برای شکست انقلاب از طرق مختلف همچون تحریم‌های یکجانبه و ... انجام می‌دهند اهمیت این موضوع دو چندان است. استقامت و پایداری در کنار دیگر عوامل می‌تواند ما را در رسیدن به تولید ملی و سایر اهداف یاری کند.

د- باور به توانستن در هر کاری: اگر خیال کنید نمی‌توانید، بدانید که نخواهید توانست. به خودتان تزریق کنید که می‌توانید، و بدانید خواهید توانست. هر کاری اولش تفکر و تأمل است. اگر ما در روحمان ضعف باشد، نمی‌توانیم کاری بکنیم، روح خود را قوی کنید، قلب خودتان را قوی کنید، به خدا منقطع بشوید.

همانطور که می‌دانیم و مقام معظم رهبری بارها بر آن تأکید نمودند پیشرفت در بسیاری از زمینه‌های تولیدی و خودکفایی در آنها ناشی از همین روحیه خود باوری در کنار تلاش می‌باشد؛ برای اثبات این موضوع کفایت به تولیدات پزشکی، انرژی هسته‌ای و مواردی دیگر از همین قبیل اشاره کرد. باید توجه داشت یکی از شعارهای اصلی ما در زمینه پیشرفت (ما می‌توانیم) مطرح می‌شود ناشی از باور به توانستن می‌باشد، که نشان دهنده این مورد می‌باشد.

ه- مطرح نبودن شکست و پیروزی: ما یک تکلیفی داریم به آن عمل می‌کنیم. تکلیف عمل کردن که دیگر این نیست من باید به آن برسم. اگر رسیدیم و توانستیم خوب الحمدلله که کارمان را هم انجام دادیم؛ و اگر نتوانستیم و شکست خوردیم، ما که بالاتر از حضرت امیر نیستیم. حضرت امیر هم شکست خورد اما تکلیفش را عمل کرد. ما در حال ادای وظیفه شکست خوردیم. حالا هم همین است ما نمی‌ترسیم از این هیاهوها، برای آنکه اولاً امید داریم که وقتی یک ملت با هم مجتمع شدند و یک هدف دارند، آن هم یک مقصد صحیح، کسی نمی‌تواند خلافتش را به آنها تحمیل کند. ثانیاً فرض آخر این است که غلبه کنند و، بیایند و ما را از بین ببرند، دیگر بیشتر از این که نیست و این خودش یک ارزش است.

مطرح نبودن شکست و پیروزی که برگرفته از دین اسلام می‌باشد فقط در عرصه جنگ سخت و شهادت نیست بلکه امروزه نیز در عرصه جنگ اقتصادی و جنگ نرم نیز کاربرد دارد. مطرح نبودن شکست و پیروزی مانع از بزرگ بینی دشمن و ناامیدی شده و باعث وظیفه‌گرایی می‌گردد. مطرح نبودن شکست و پیروزی باید همانند دوره جنگ تحمیلی برای افراد نهادینه شود

تا افراد در عین توکل به خدا همه تلاش خود را در جهت تحقق اهداف انجام دهند. و-عدم یاس و ناامیدی: هیچ وقت کلمه یاس را در ذهنتان نکنید که از جنود شیطان است؛ یعنی شیطان در شما القا می کند. در صورتی که مسلمان برای اسلام می خواهد کار بکند چرا مایوس باشد. الآن وضع کشور ما از زمان پیغمبر اسلام (ص) همه چیزش بهتر است، آن وقت حتی نداشتند که بخورند. آن کسی که می خواهد جنگ کند یک خرما را می دادند به او، می گذاشت توی دهانش و باز در می آورد و به دیگری می داد و ... این طوری اسلام را رساندند.

ز-عمل به تکلیف الهی: عمده مطلب این است که ما تکلیفی داریم، ما مکلفیم، خدا به ما تکلیف کرده است، که با این مخالفین اسلام و با مخالفین اسلام، یا پیش می بریم، یا نمی بریم. اگر ماها هم که برای خدا می خواهیم کار بکنیم، شکست هم بخوریم، تکلیف را عمل کردیم؛ و بر حسب واقع هم پیروزی با ما خواهد شد.

عمل به تکلیف الهی در واقع نقطه اشتراک همه موارد ذکر شده برای رسیدن به تولید ملی می باشد در واقع همه کارها و تلاشهای ما در راستای تحقق تولید ملی می بایست همراه با عمل به تکالیف الهی باشد که در این صورت طبق فرموده امام (ره) هر چه پیش آید (حتی اگر شکست باشد) ما به تکلیف خود عمل کرده ایم و پیروز هستیم.

نمونه بارز عمل به شاخص های مطرح شده توسط امام خمینی (ره) جنگ تحمیلی هشت ساله می باشد که توانستیم به اهدافمان (حفظ تمامیت ارضی، دفاع از نظام اسلامی و ..) دست یابیم و مانع سلطه دشمنان شویم. لازم به ذکر است که با مطالعه اندیشه های امام خمینی (ره) می توان دریافت که عوامل دیگری همچون ارزش رنج برای مقصد الهی، تحمل مصائب برای حفظ ارزشها می باشد، استقامت و پایداری در مقصد که پرداختن به آنها از عهده این پژوهش خارج است اما در این پژوهش سعی ما بر آن بود که به مهمترین این عوامل بپردازیم. همچنین موارد ذکر شده به علت دیدگاه کلی امام (ره) می توان برای رسیدن به همه اهداف کلی نظام مقدس جمهوری اسلامی تعمیم داد به همین علت در کنار پرداختن به تولید ملی از اهداف کلی نیز استفاده گردیده است.

شاخص های مطرح شده توسط امام خمینی (ره) با یکدیگر همپوشی دارند و برای رسیدن به موفقیت در عرصه تولید ملی باید به همه شاخص ها جامه ی عمل پوشاند، در واقع عمل به برخی از آنها ما را بطور کامل به اهداف مورد نظر نمی رساند. همچنین رسیدن به تولید ملی زمانی برای ما مفید خواهد بود که با شاخص های مطرح شده همراه باشد چراکه شاخص های مطرح شده با جامعه ما همخوانی دارد و رسیدن به تولید ملی با تکیه بر دیگر معیار هایی که با جامعه ما همخوانی ندارد، نمی تواند ما را در رسیدن به تولیدی معقول و منطقی هدایت نماید.

منابع

۱. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار جمعی از کارآفرینان سراسر کشور، ۱۶ / ۶ / ۸۹.
۲. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار دانشجویان، ۱۶ / ۵ / ۹۱.
۳. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار رئیس جمهوری و اعضای هیئت دولت، ۲ / ۶ / ۹۱.
۴. بیانات مقام معظم رهبری در حرم مطهر رضوی علیه السلام، ۱ / ۱ / ۹۲.
۵. حضرت امام خمینی (ره) از نگاه مقام معظم رهبری ۱۳۸۶. موسسه فرهنگی قدر ولایت
۶. رنجبر، مسعود ۱۳۸۲. حقوق و آزادی های فردی از دیدگاه امام خمینی (ره)، انتشارات مرکز اسناد انقلاب
۷. صحیفه امام. ج ۱۱. ص ۴۰۲
۸. همان. ج ۲۱. ص ۴۰۱ و ۴۰۳
۹. همان. ج ۱۳. ص ۴۶۲

۱۰. همان. ج. ۱۸. ص ۴۲
۱۱. همان. ج. ۱۱. ص ۷۱ و ۷۲
۱۲. صحیفه نور. ج. ۱۴. صص ۷۷ و ۷۸
۱۳. همان. ص ۷۷
۱۴. همان. جلد ۱۶. ص ۱۶۲
۱۵. فراشبندی و همکاران ۱۳۹۱، «عسلویه، ۷*دی، همایش تولید ملی و حمایت از کار و سرمایه ایرانی
۱۶. قرآن کریم، سوره مبارکه هود، آیه ۱۱۲